

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№5

2025
MAY

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
Российский экономический университет
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

*Elektron nashr,
711 sahifa, may, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayeich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeova Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modelashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti

08.00.01 - Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 - Makroiqtisodiyot
08.00.03 - Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 - Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 - Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 - Ekonometrika va statistika
08.00.07 - Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 - Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 - Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 - Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 - Marketing
08.00.12 - Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 - Menejment
08.00.14 - Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 - Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 - Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 - Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan
"Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan
milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha
"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

M u a s s i s: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

H a m k o r l a r i m i z:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Mahalliy budjetlar daromadlarini oshirish imkonoyatlari	12
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank aksiyalarining bozor bahosini shakllantiruvchi omillar va baholash metodologiyasi	18
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Namangan viloyatida kichik biznes subyektlarini yanada rivojlantirish va ular samaradorligini oshirish.....	23
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna	
Kichik biznesni tijorat banklari tomonidan moliyalashtirishning o'ziga xos jihatlari	31
Nematulloyev Suxrob Sobirovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxlarini strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	35
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Prospects for improving the efficiency of deposit operations in commercial banks	42
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
Bank tizimida moliyaviy innovatsiyalar va raqamli texnologiyalar mohiyati va ahamiyati.....	51
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
Elektron tijoratni rivojlantirishni boshqarish samaradorligini baholash natijalari tahlili.....	57
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida xotin-qizlar barqaror ish bilan bandligini oshirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	63
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	70
Qodirov Sardorbek Isroiljon o'g'li	
The role of sports marketing in training leadership personnel in the sports management system.....	75
B.Y.Hamraev	
Sanoat korxonalarida quyosh energiyasidan foydalanish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'llari	79
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi	85
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
Роль центрального банка в контроле инфляции: политика инфляционного таргетирования	95
Камилова Наргиза Абдукажоровна, Пиримкулов Фирдавс Шухратович	
Ko'pkari ot sporti o'yini chavandozlari sport kiyimini ishlab chiqish uchun tavsiya etilayotgan matolarning xususiyatlari tahlili.....	102
Musayeva Lobar Sayfullayevna, Po'latova Saboxat Usmanovna	
Оценка технико-экономических показателей автономной фотоэлектрической установки с устройством очистки от снега.....	107
Юлдошев Исроил Абриевич, Рустамова Шахноза Шухрат кизи, Ботилов Бозорбек Мусурмон угли, Жураев Обид Шавкатович, Атоева Мохинур Амриллаевна	
Some considerations about the specific features of advertising texts	116
Mustaqimova Kunduz Sobirovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank xizmatlari amaliyoti tahlili.....	121
Tangriev Izzat Raxmatullaevich	

Fransuzcha va o'zbekcha terminlar vektori asosidagi semantik o'xshashlik.....	125
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Abduaxadova Zilola Jamoliddinovna	
Sayyohlik tilining raqamli tadqiqi: fransuz va o'zbek terminlarining multimodal vektor va vizual xaritalanishi.....	131
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna	
Обеспечение финансовой устойчивости предприятий: проблемы и решения	136
Аллаберганов Зокир Гойилович	
Qurilish korxonalarini boshqarishning tashkiliy mexanizmlarini shakllantirishdagi muammolar	142
Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
Innovatsion startaplarni moliyalashtirishda venchur kapitali	149
Bozorova Ozoda Raximovna	
Pul-kredit siyosati orqali iqtisodiyotni tartibga solish	154
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Yashil buxgalteriya hisobi va ekologik masalalarga oid xalqaro talablar va yondashuvlar	163
Eshquvvatova Muxlisa Avaz qizi	
Sug'urta tashkilotlari moliyaviy hisobotlari auditida muhimlik va risk darajasini aniqlash uslubiyotini takomillashtirish	169
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Chizmageometriya fanida gamifikatsiya va didaktik o'yinlarning samaradorligi.....	174
Yo'ldashev Solmonjon Iqboljon o'g'li	
Tijorat banklarining nodepozit moliyaviy resurslarini optimallashtirish	179
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
Теоретические аспекты, причины и специфика безработицы (на примере Республики Узбекистан)	186
С.Э. Холмуратов	
Xalqaro oziq-ovqat bozorida raqobat sharoitida meva-sabzavotchilik tarmog'ini rivojlantirishga oid xorij tajribalari	191
Mengnorov Almardon Abdirahmonovich	
O'zbekistonning butunjahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish jarayonlari va uning soliq tizimiga ta'siri	202
Qurbonov Muxiddin Abdullaevich	
Qoraqalpog'istonda mehmonxona xo'jaligining hozirgi holati tahlili	207
Xalimova Fayoza Nafasovna	
Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning bugungi kundagi ahamiyati.....	212
Norboyeva Mahliyo Rustamovna, Komiljon Baxromov Muzaffar o'g'li	
Method of drying melon using solar radiation and a household solar-infrared dryer.....	216
Khakimova Sabina Shamsiddin qizi, Qodirov Jobir Ro'zimamatovich, Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, Yangiboyev Fayoz G'aybullay o'g'li	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ini moliyalashtirish istiqbollari	227
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Влияние розничного кредитования на потребительский спрос	231
Базарова Нигора Равшановна	
Влияние розничного кредитования на потребительский спрос	231
Базарова Нигора Равшановна	
Прямые иностранные инвестиции как основной фактор повышения конкурентоспособности экономики стран	238
Наврузов Икрам Абдуллаевич	
Qishloq xo'jaligini moliyalashtirish tizimini takomillashtirish	243
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Tayyor mahsulotlar hisobi bo'yicha xorij tajribasi va ulardan respublikamizda foydalanish imkoniyatlari.....	248

Xotamov Alisher Xotamjon o'g'li, Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
Sanoat korxonalarida asosiy vositalar qadrsizlanishi va eskirishini hisobga olishni optimallashtirish.....	255
Kurbonova Shaxrinov Avazxonovna	
Korxonalarda ishlab chiqarish xarajatlarini auditorlik tekshiruvdan o'tkazish	262
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li, Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Digital transformation in public sector: advantages and challenges of the integration.....	266
Abdurakhmanova Sevinch	
Стратегическое планирование и предсказание результатов деятельности организации.....	271
Алимов Бехзоджон Наврузжонович	
Влияние привлечения инвестиций в национальную экономику на повышение конкурентоспособности предприятий.....	277
Каримова Дилафруз Садирдин кизи	
Nomoddiy aktivlar auditida sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari	283
Rozmatova Umida Yuldashevna	
To'g'ridan-to'g'ri sug'urtalash operatsiyalari bo'yicha sug'urta zaxiralarini shakllantirishni xalqaro standartlar asosida tashkil etish.....	290
X.A.Raximov	
"Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik loyihalarini moliyalashtirishning innovation mexanizmlari va normativ asoslari"	294
Karabaev Sanjar Abdusamatovich	
Tibbiyot muassasalarida iqtisodiy barqarorlikning dinamik tahlili.....	302
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Korxona faoliyatini optimallashtirishdagi iqtisodiy tahlilning roli va ahamiyati.....	308
Sattorov Mirjahon	
Роль контекстного маркетинга в условиях ограниченной аудитории и дефицита ресурсов.....	313
Дебердиев Анвар	
O'zbekistonda korxonalarning iqtisodiy barqarorligini raqamli texnologiyalar yordamida oshirish	319
Iminova Nargizaxon Akramovna, Mo'ydinov Ma'murjon Mansurjon o'g'li	
Jahon amaliyotida eksport moliyalashtirishi: uning shakllari, afzalliklari va kamchiliklari	328
Xudonazarov Sherzod Ismoilovich	
Ramli transformatsiya va korxonaning barqarorligi	333
Soibov Nozimbek Faxridin o'g'li	
Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish.....	342
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li	
Роль цифровой эпохи в банковской сфере	346
Максудова Шахзода	
Yashil iqtisodiyotda innovatsiyalar va ekologik barqarorlik.....	350
Sultonov Omon Juma o'g'li	
Iqtisodiy modernizatsiya va uning davlat rivojlanishiga ta'siri	355
Zuvaydullaev Nematullo Oybek o'g'li	
Международный опыт: применение корпоративного менеджмента в государственном управлении развитых стран.....	360
Махмудова Севара Улугбековна	
Carbon markets and agribusiness: assessing the role of emissions trading in promoting sustainable agricultural practices.....	366
Mubina Toirova	
Standartlashtirishda nanotexnologiyalarning o'rni va ahamiyati	371
Ahmedova Sitara Asqar qizi	

Sut mahsulotlarini saqlash jarayonini boshqarish tizimining barqarorlik masalasi.....	376
Sabirov Ulugbek Kuchkarovich, Oqilov Azizbek Kozimjon o'g'li	
Kredit risklarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalarning o'rni.....	392
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
Alyuminiy ion energiya saqlaydigan qurilmalarning afzalliklari	399
Bafojev Abduhamid Hoshim o'g'li	
Buxgalteriya axborotining investisiya qarorlarga ta'siri.....	403
Rahmatova Shahnoza Shukurovna	
Комплексный подход к оценке и обеспечению финансовой безопасности текстильных предприятий.....	408
Турсунов Бобир Ортикмирзаевич	
Markaziy osiyo mamlakatlarida nodavlat notijorat tashkilotlarini moliyalashtirish: O'zbekiston tajribasi bilan solishtirma tahlil.....	416
Aliyev Arslon Salom o'g'li	
Temir yo'l transportini rivojlantirishda xorijiy olimlarning ilmiy yondashuvlarI	422
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich	
IoT (Internet of Things) texnologiyalari va ularning ishlab chiqarish jarayonlarida qo'llanilishi	428
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich, Yoqubov Bobur Mamasobir o'g'li	
Improvement of preparation of accounting policies in joint-stock companies	433
Ovlayev Suhrob Temur o'g'li, Yo'Ichiyev Oybek Ulug'bek o'g'li, Normo'minova Dilorom Umar qizi, Avlayeva Oybarchin Olim qizi	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion marketing strategiyalaridan foydalanish.....	437
Samadov Askarjon Nishonovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining v.z. vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	444
Kamola Xaydarova	
Applications of hyperbolic geometry in physics and biology	449
Khaknazarova Khurshidabonu Kenjaevna, Otakulova Rukhshona Akram kizi	
Korxonalarni qayta tashkil etishda moliyaviy hisobot tuzish bo'yicha xalqaro tajriba, uni o'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari.....	456
Davletov Ikram Raximberganovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizm rivojini ta'minlovchi iqtisodiy va tashkiliy choralarni mukammallashtirish.....	462
Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich	
Milliy iqtisodiyotda fond bozorini rivojlantirish istiqbollari	468
Sultonov Sherali Nuraliyevich	
Дифракция и отражение упругих поперечных волн в изотропной среде с жёсткой границей	476
Салиев А.А., Кеунимжаев М.К.	
Tijorat banklarida investitsiya loyihalari samaradorligi va amaliy holati tahlili	481
Axmedov Shoymurod Azamat o'g'li	
Aralash tolalardan tayyorlangan iplarning mustahkamlik xususiyatlarini o'rganish va tahlil qilish	486
Nurboev Rashit Xudoyberdievich, Salimov Shuhrat Halimovich, Bozorov Rustam Rasulovich	
Namangan viloyatining turizm salohiyatini rivojlantirish istiqbollari: Hududiy raqobatbardoshlik va innovatsion yondashuvlar	491
Khusniddin Egamnazarov	
Klasterlar hisob siyosatida boshqaruv hisobining metodologik asoslari.....	498
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	

Jismoniy shaxslar soliq ma'muriyatchiligining nazariy masalalari	505
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Ibragimov Boburshox Boxodir o'g'li, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Digital Transformation in Public Sector: Advantages and Challenges of the Integration.....	511
Abdurakhmanova Sevinch	
Важность проекта “Умный город” в Узбекистане.....	517
Акбаржон Иминов	
Iqtisodiy tizimda risk va uning xususiyatlari.....	522
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	530
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Влияние цифровизации на сокращение теневой экономики: возможности и ограничения	536
Срождидинова З.Х., Шарифзода Мубина Дилмуроджон кизи	
Строительство здания с ограждающей конструкцией из энергоэффективных мелкоштучных трехслойных блоков	540
Акрамов Х.А., Тохиров Ж.О.	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового Узбекистана.....	546
Умаров Б.С.	
Современные тенденции и перспективы повышения износостойкости футеровок в горно-размольных установках	556
Акмал Жуманазаров, Илхом Эгамбердиев, Элбек Очилов, Маъруф Саибов	
Aktsiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar.....	562
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Habibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
Kredit risklarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalarning o'rni.....	570
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
Iqtisodiy islohotlar jarayonida tovar va xizmatlar importining narxlar shakllanishiga ta'siri	577
Bababekova Gulchexra Baxtiyorovna	
Теоретические вопросы инвестиционного обеспечения центров инновационного роста региона	584
Умаров Б.С	
Tijorat banklarida investitsiya loyihalari samaradorligi va amaliy holati tahlili	591
Axmedov Shoymurod	
Lazer nurlari ta'sirida wet-blue charm yarim mahsuloti xususiyatlarining o'zgarishi	596
, Qodirov T.J, Azimov J.Sh, Yusupova D.N	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston	601
Islomova Dilrabo Salomovna	
Avariya rejimlarida kichik yuklamali elektr ta'minoti tizimlarining kabel izolyatsiyasi monitoringini avtomatlashtirishning zamonaviy yondashuvlari	606
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich	
Eksport faoliyatini rivojlantirish: global tajribalar va milliy imkoniyatlar	609
D.E.Qarshiev	
Iot (internet of things) texnologiyalari va ularning ishlab chiqarish jarayonlarida qo'llanilishi	614
Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich, Yoqubov Bobur Mamasobir o'g'li	
Sa'noat korxonalari va mexatron robotlarni optimal avtomatlashtirish va boshqarishda sun'iy intellektning ahamiyati	621
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul O'g'li, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Комплексный подход к оценке и обеспечению финансовой безопасности текстильных предприятий.	625
Турсунов Бобир Ортикмирзаевич	

Method of Drying Melon Using Solar Radiation and a Household Solar-Infrared Dryer.....	633
Khakimova Sabina Shamsiddin qizi, Qodirov Jobir Ro'zimamatovich, Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, Yangiboyev Fayoz G'aybulla o'g'li	
Kabel izolyatsiyasi holatini monitoring va avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari muammolari	633
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich	
Controlling Execution Mechanisms in Intelligent Systems Using Neural Networks	649
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'li	
Algorithm for Optimizing Repetitive Tasks in Production Process Execution Mechanisms	654
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'li	
Ijro mexanizmlarini visual simulyatsion modellash tirishning boshqaruv samaradorligini oshirishdagi ahamiyati	659
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul O'g'li, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Kompaniyaning strategik qarorlar qabul qilishida pul oqimini tahlili va uni bashoratlashning ahamiyati	663
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
Pul oqimi haqida hisobot: xalqaro tajriba va milliy amaliyotda qo'llanilishini takomillashtirish	667
Xaydarova Nargiza Anvarovna	
Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati	676
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Davlat xizmatlarining raqamlashuvi va tadbirkorlikka ta'siri	680
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlikni samarali boshqarishda va raqamli texnologiyalardan foydalanishda rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasi	687
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Теоретические вопросы инвестиционного обеспечения центров инновационного роста региона	688
Умаров Б.С	
Mahallalarda tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlantirishni boshqarishning ilmiy-nazariy jihatlarini	696
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
A Comparative Technological Assessment of Lubricants Utilized in Cotton Ginning and Spinning Mills.....	700
Shokhsanam Imomalieva, Anvar Makhkamov, Doniyor Dadamirzayev, Mirzabek Nabijanov	
Joriy aktivlar auditida firibgarlik holatlarini aniqlash metodlarini takomillashtirish.....	704
Mavliyanova Dilobar Maxkamovna	

JORIY AKTIVLAR AUDITIDA FIRIBGARLIK HOLATLARINI ANIQLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Mavlyanova Dilobar Maxkamovna

TDIU "Buxgalteriya hisobi" kafedrası dosenti

e-mail: d.mavlyanova@mail.ru

ORCID: 0000-0002-7947-5265

Annotatsiya: Ushbu maqola joriy aktivlar auditida tahliliy amallarni qo'llashda foydalaniladigan axborot manbalari va uning tarkibiy tuzilishini xalqaro standartlarga muvofiq amaliy qo'llash masalalarini ko'rib chiqilgan. Ilmiy tadqiqotda zaxiralarning mohiyatini hisobga olgan holda tahlil qilish hamda tahlil ma'lumotlaridan audit jarayonida qo'llash masalalari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: tovar moddiy zaxira, hisob, standart, sof sotish qiymati, hisobot, tannarx, foyda, zarar, sotib olish xarajatlari, qayta ishlash xarajatlari.

Abstract: This article addresses the issues of practical application of information sources and its structural structure in accordance with international standards, which are used in the application of analytical actions in the audit of current assets. The scientific study examined the issues of analysis taking into account the nature of the reserves, as well as their application in the audit process from the data of the analysis.

Key words: commodity material reserve, accounting, standard, net sales value, reporting, cost, profit, loss, purchase costs, processing costs.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы практического применения источников информации и ее структурного построения в соответствии с международными стандартами, которые используются при применении аналитических действий при аудите оборотных средств. В научном исследовании рассматривались вопросы анализа с учетом характера запасов, а также их применения в процессе аудита на основе данных анализа.

Ключевые слова: товарно-материальный запас, бухгалтерский учет, стандарт, чистая стоимость реализации, себестоимость, отчетность, прибыль, убыток, затраты на закупку, затраты на переработку.

KIRISH

Joriy aktivlar auditida moliyaviy hisobotdagi joriy aktivlar to'g'risidagi axborotlarni soxtalashtirish va ular bilan bog'liq firibgarlik holatlarini aniqlash hamda aniqlanmaslik riskini kamaytirish auditning asosiy maqsadlardan biri hisoblanadi. Chunki, joriy aktivlar auditi natijalari bo'yicha firibgarlik holatlarini aniqlash moliyaviy hisobot axborotlarining ishonchliligi, shaffofligi va haqqoniyligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijlik va mamlakatimiz iqtisodchi olimlarining ilmiy, o'quv-uslubiy asarlarida auditorlik tekshiruvlarida firibgarlik holatlari, ularni yuzaga keltiruvchi omillar, aniqlash usullari va bartaraf etish

imkoniyatlari tadqiq qilib o'rganilgan. Xususan, O.M.Nikulina va M.V.Vrublevskayalar joriy aktivlar bilan bog'liq bo'lgan korporativ firibgarlik sxemalarini aniqlash masalalarini tadqiq qilib o'rgangan bo'lib, ularning yozishicha, joriy aktivlar auditida eng ko'p uchraydigan manipulyasiya qilishning asosiy sxemalari korxonaning eng likvid aktivlari hisoblangan pul mablag'lari va debitor qarzlari bilan bog'liq. Xususan, debitor qarzlari bilan bog'liq firibgarlik nafaqat tushumning pasayishiga va pul oqimlarining kamayishiga olib keladi, balki korxonaning samaradorligiga ham ta'sir ko'rsatadi.

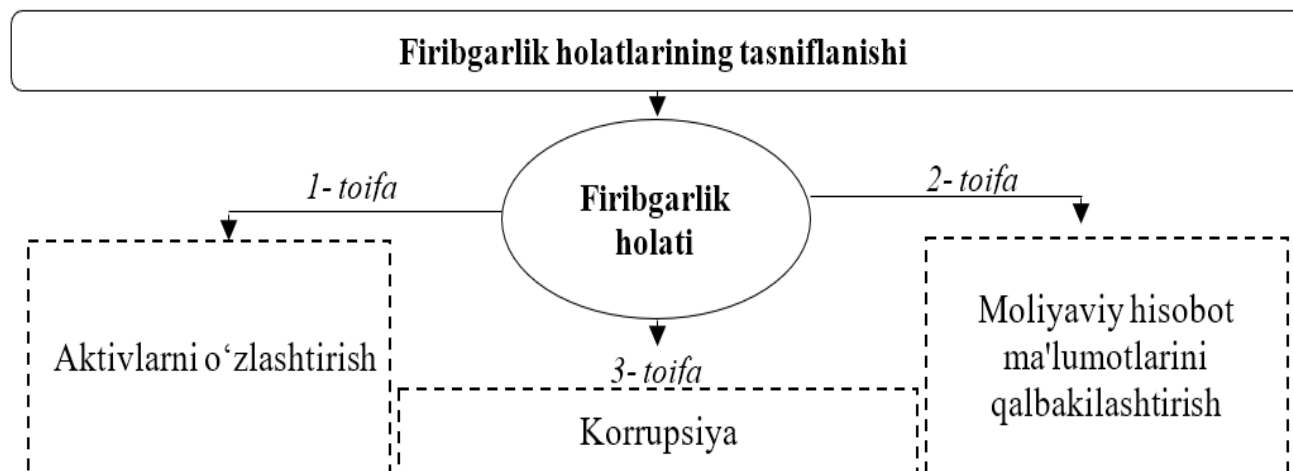
Bunda A.Volodin firibgarlik xavfini boshqarish tizimining etarligi va samaradorligi kafolatlarini ta'minlashda ichki audit xizmatining firibgarlikni oldini olishdagi rolini tavsiflash bilan chegaralangan xolos.

V.G.Kogdenko korporativ firibgarlik borasidagi izlanishlarida aktivlarni o'zlashtirish va moliyaviy hisobot bilan bog'liq firibgarlik bo'yicha korporativ firibgarlikning asosiy usullari va ularning oqibatlarini tavsiflagan holda «Korporativ firibgarlikni aniqlashning ikkita asosiy usuli mavjud – tahlil va nazorat» deb ta'kidlaydi.

R.D.Dusmuratov tovar-moddiy zaxiralarni hisobga olish, baholash va materiallar harakati haqidagi hisobot ma'lumotlari auditida tovar-moddiy zaxiralar qoldiqlarini aks ettirish va sotilgan mahsulot tannarxini hisoblashning to'g'riligiga ta'sir qiluvchi muomalalardan biri suyiste'mol qilishlar natijasida yuzaga kelishini ta'kidlagan holda quyidagicha tavsiflab beradi: «suyiste'mol qilishlar: korxonaning bir necha xodimlari hatti-harakati yoki saqlash ustidan etarli nazorat o'rnatilmaganligi oqibatida qiymatliklarning o'g'irlanishi; olingan tovarlar hujjatlarda ko'rsatilganidan kam yoki sifatsiz bo'lsa, ularni qabul qilish uchun mas'ul shaxslarning mol etkazib beruvchilardan pora (pul yoki sovg'a ko'rinishidagi buyum) olish hollari; haqiqatda yo'q xaridorlarning rekvizitlarini ko'rsatish yo'li bilan jo'natish hujjatlarini qalbakilashtirish»

Tadqiqot metodologiyasi. Yuqoridagi iqtisodchi olimlarning firibgarlik holatlari aniqlash va ularni bartaraf etish borasidagi yondashuvlari ilmiy va amaliy ahamiyatga molik ekanligini ta'kidlagan holda milliy va xalqaro tajribalarni o'rganish asosida firibgarlik holatini quyidagi yo'nalishlar kesimida tasniflash mumkin (1-rasm).

1-rasmda firibgarlik holatining birinchi toifasi sifatida ko'rsatilgan aktivlarni o'zlashtirish bugungi kunda amaliyotda eng ko'p kuzatiladigan firibgarlik holatining asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu bois, aktivlarni, xususan joriy aktivlarni o'zlashtirish bilan bog'liq firibgarlik

1- rasm. Firibgarlik holatlarining tasniflanishi¹

holatlari va ularni audit jarayonida aniqlash hamda bartaraf etish masalalariga to'xtalib o'tmoqchimiz.

Joriy aktivlar auditida auditor firibgarlik sodir etish uchun moyillikni yoki bosimni ko'rsatadigan yoki firibgarlik sodir etish imkoniyatini ta'minlaydigan hodisalar yoki sharoitlarni aniqlashi mumkin.

¹ Таdqiqot natijalari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Shu bois, firibgarlik oqibatidagi muhim buzib ko'rsatishlar sodir bo'lganda mavjud bo'ladigan uchta sharoitga asoslangan holda 240-son AXS «Moliyaviy hisobotlar auditidagi firibgarlikka nisbatan auditor majburiyatlari»ga asosan tasniflash mumkin (1-jadval).

Ma'lumki, joriy aktivlar tarkibida pul mablag'lari va debitorlik qarzlari yuqori likvidli aktivlar bo'lganligi bois, amaliyotda ular bilan bog'liq firibgarlik holatlari ko'p uchraydi. Xususan, tadbirkorlik subyektlarining eng likvid aktivlari bu pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari hisoblanadi.

Ularning boshqa joriy aktivlarga nisbatan to'lovga qodirlik darajasining yuqoriligi, turli shakllar (naqd pul mablag'lari, bankdagi turli hisob raqamlardagi pul mablag'lari va boshqa)da bo'lishi, ular bilan bog'liq firibgarlik holatlarini amalga oshirishning osonligi sababli, ular bilan bog'liq firibgarlik holatlari tez-tez sodir bo'ladi. Pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari bilan bog'liq quyidagi shakllarda firibgarlik holatlari yuzaga kelishi mumkin:

1-jadval. Joriy aktivlarni noqonuniy o'zlashtirishdan kelib chiqadigan buzib ko'rsatishlarga tegishli risk omillarining tasniflanishi²

Firibgarlik riski omillari tasnifi	Firibgarlik riski omillari tavsifi
Moyil-liklar/bosimlar	Shaxsiy moliyaviy majburiyatlar rahbariyatga yoki naqd puldan yoki o'g'irlanishga ta'sirchan boshqa joriy aktivlardan foydalanish huquqiga ega xodimlarga joriy aktivlarni noqonuniy o'zlashtirish uchun bosim yaratishi mumkin. Tadbirkorlik subyekti bilan naqd puldan yoki o'g'irlanishga ta'sirchan boshqa joriy aktivlardan foydalanish huquqiga ega xodimlar o'rtasidagi salbiy munosabatlar ushbu xodimlarda foydalanish huquqida bo'lgan joriy aktivlarni noqonuniy o'zlashtirish uchun moyillik to'g'irishi mumkin. Tadbirkorlik subyekti va joriy aktivlardan foydalanish huquqiga ega xodimlar o'rtasida salbiy munosabatlar quyidagilar natijasida yuzaga kelishi mumkin: - ma'lum bo'lgan yoki kutilgan kelgusida xodimlar shtat birliklarining qisqarishi; - xodim mehnatiga haq to'lashda yoki rag'batlantirish tusidagi to'lovlarda yaqin kunlardagi yoki kutilgan o'zgarishlar; - lavozimga tayinlash, mehnatga haq to'lash yoxud boshqa rag'batlantirishlar bilan bog'liq nomutanosibliklar.
Imkoniyatlar	Ma'lum xususiyatlar yoki holatlar joriy aktivlarning noqonuniy o'zlashtirishga ta'sirchanligini oshirishi mumkin. Masalan, joriy aktivlarni noqonuniy o'zlashtirish imkoniyatlari oshadi, qachonki quyidagilar mavjud bo'lganda: - qo'lda yoki operatsiyalarda foydalanilgan yirik miqdordagi naqd pullar; - kichik hajmda bo'lgan, qiymati yuqori yoki talabi yuqori bo'lgan tovar-moddiy zaxiralar; - osongina almashtiriladigan joriy aktivlar. Shuningdek, joriy aktivlar bo'yicha etarli bo'lmagan ichki nazorat ularning noqonuniy o'zlashtirishga ta'sirchanligini oshiradi.
Munosabatlar/oqilona asoslashlar	Bular quyidagilar orqali yuzaga kelishi mumkin: - joriy aktivlarni noqonuniy o'zlashtirishga tegishli risklarni monitoring qilish yoki kamaytirish zaruriyatiga e'tiborsizlik; - tadbirkorlik subyektidan yoki uning xodimga munosabatidan norozilikni yoki qoniqmaslikni ko'rsatadigan hatti-harakat; - joriy aktivlar noqonuniy o'zlashtirilganligini ko'rsatishi mumkin bo'lgan hatti-harakatdagi yoki hayot tarzidagi o'zgarishlar. - mayda o'g'irliklarga e'tibor qaratmaslik.

2 Tadqiqot natijalari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

- milliy yoki xorijiy valyutadagi naqd pul mablag'larini o'g'irlash, korporativ kartalardan noto'g'ri foydalanish, to'lov tizimlariga tegishli parollarni qo'lga kiritish orqali pul mablag'larini o'zlashtirish;
- sotilgan tayyor mahsulot (ish va xizmat)larni hisobga olmaslik va (yoki) ularning hajmini kamaytirgan holda hisobga olish orqali pul mablag'larini o'zlashtirish;
- mol etkazib beruvchi va pudratchilarga soxta schyot-fakturalar taqdim etish, sotib olingan yoki sotilgan TMQlarning qaytarilishi va berilgan bonuslar bo'yicha o'zlashtirish hamda soxta to'lov hujjatlarini tayyorlash;
- sotilgan tayyor mahsulot (ish va xizmat)lar bo'yicha xaridor va buyurtmachilarga taqdim etilgan schyot-fakturalarda summani oshirib ko'rsatish, ularga berilgan chegirmalarni qaytarishni yozish;
- TMQlar sotib olish bo'yicha soxta mol etkazib beruvchilardan kelgan soxta schyot-fakturalarda belgilangan to'lov summalarini o'tkazish va hokazo.

Albatta, tadbirkorlik subyektlarida yuqorida ko'rsatilgani kabi pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari bilan bog'liq firibgarlik holatlarini mavjudligi, to'lov qobiliyatini yomonlashishiga, aylanma mablag'lari aylanishining sekinlashishiga va moliyaviy barqarorligiga, likvidlik darajasining pasayishiga ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, tadbirkorlik subyektlari joriy aktivlari tarkibida tez likvid bo'luvchi aktivlardan biri bu debitorlik qarzlar hisoblanadi. Ular bilan bog'liq firibgarlik holatlari nafaqat tadbirkorlik subyektining daromadi va pul oqimining kamayishiga olib keladi, balki uning moliyaviy holatining yomonlashuviga ham ta'sir ko'rsatadi. Jumladan, debitorlik qarzlarining katta hajmda paydo bo'lishi mavjud mablag'larni muomaladan chiqarilishi natijasida o'z aylanma mablag'larining etishmovchiligi yuzaga keladi, bu esa, kreditorlik qarzining oshishiga olib keladi, bunday holat tadbirkorlik subyekti moliyaviy ahvoriga salbiy ta'sir qiladi.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda amaliyotda debitorlik qarzlar bilan bog'liq quyidagi firibgarlik holatlarini kuzatish mumkin:

- tadbirkorlik subyekti tomonidan deklarasiya qilinmagan sotuvlarni amalga oshirish asosida soxta debitorlik qarzlarini shakllantirish;
- tadbirkorlik subyekti tomonidan hisobdan chiqarilgan debitorlik qarzlar bo'yicha tushgan to'lov mablag'larini o'zlashtirish;
- shartnomalarda tayyor mahsulot (ish, xizmat)lar qiymatini oshirib ko'rsatish asosida debitorlik qarzlar summasini ko'paytirish;
- debitorlik qarzidan voz kechish, to'lovlarni kechiktirib to'lash yoki bo'lib to'lash to'g'risida kelishuvlar tuzish;
- muddati o'tgan debitorlik qarzlarini noqo'lash shartlar asosida sotish yoki voz kechish va boshqa.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, joriy aktivlar auditida auditorlar nafaqat pul mablag'lari va debitorlik qarzlar bilan bog'liq balki, firibgarlik holatlarini batafsil tahlil qilish uchun to'liq joriy aktivlarni o'zlashtirish bilan bog'liq holatlarni ko'rib chiqishi lozim. Bunda auditorlar auditorlik tekshiruvi jarayonida joriy aktivlar bilan bog'liq firibgarlik holatlari mavjudligi yoki mavjud emasligini audit amallarini amalga oshirish asosida aniqlaydi.

Joriy aktivlar auditida 240-son AXSga muvofiq auditorlar joriy aktivlarni o'zlashtirish shaklidagi firibgarlik holatlarini aniqlash uchun quyidagi audit amallarini amalga oshirishi lozim deb hisoblaymiz:

- hisobot davri oxiriga yoki hisobot sanasiga naqd pullarni yoki qimmatli qog'ozlarni inventarizasiya qilish;
- audit o'tkazilayotgan davr uchun bevosita mijozlarga so'rovlar yuborish orqali schyotlar bo'yicha operatsiyalarni tasdiqlash;
- hisobdan chiqarilgan summalarini tiklanishini tahlil qilish;
- TMZlar kamomadi to'g'risida ma'lumotlarni joylashuvi va mahsulot turlari bo'yicha tahlil qilish, buxgalteriya hisobida TMZlar summalarini kamaytirishning asoslanganligini tasdiqlovchi hujjatlarini ko'rib chiqish hamda ular bo'yicha belgilangan me'yorlarni soha uchun belgilangan me'yorlar bilan taqqoslash;

- etkazib beruvchilar ro'yxatini xodimlar ro'yxati bilan manzillar yoki telefon raqamlari bo'yicha o'xshashliklarini, to'lov ro'yxatlarida takrorlanadigan manzillar, xodimlarning shaxsiy ma'lumotlari, STIR yoki JShShIR raqami bo'yicha avtomatlashtirilgan tekshirish hamda xodimlarning shaxsiy hujjatlari bilan tanishib chiqish;

- savdo chegirmalari va tovarlar qaytishi to'g'risidagi ma'lumotlar bo'yicha noodatiy holatlarni aniqlash uchun tahlil qilish;

- uchinchi shaxslarga muayyan shartnomalar shartlarini tasdiqlab olish uchun so'rovlar yuborish va tuzilgan shartnomalar shartlariga muvofiq amalga oshirilayotganligi daliliga ega bo'lish;

- katta miqdordagi noodatiy xarajatlarning asosililigini ko'rib chiqish hamda yuqori rahbariyat tarkibidagi xodimlar tomonidan taqdim etilgan xarajat hisobotlarining darajasi va asosililigini tekshirish;

- boshqa buxgalteriya yozuvlaridagi tofovutlar, zid keladigan yoki mavjud bo'lmagan dalillarni amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarda belgilangan tartib-qoidalar asosida ko'rib chiqish.

Shu bilan birga, auditorlik tekshiruvi jarayonida joriy aktivlar bilan bog'liq firibgarlik holatini aniqlash uchun auditorlar tahlil va nazorat usullaridan foydalanishi mumkin.

Albatta, joriy aktivlar bilan bog'liq firibgarlik holatlarini aniqlashda, xususan shubhali operatsiyalar monitoringini amalga oshirish va firibgarlik xavfini baholashda ichki nazorat bo'yicha belgilangan chora-tadbirlarni amalga oshirishda nazorat jarayonini samarali tahliliy ma'lumotlar bilan ta'minlashi lozim. Iqtisodiy manbalarda audit tekshiruvi jarayonida auditorlar tomonidan firibgarlik holatlarini aniqlashning turli tahlil turlari yordamida amalga oshirilishi tavsiya qilinadi. Bizningcha, joriy aktivlar auditida ular bilan bog'liq firibgarlik holatlarini aniqlashda quyidagi tahliliy amallardan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi (2-jadval).

Shuni ta'kidlab o'tish joizki, auditorlik tekshiruvi jarayonida joriy aktivlarni o'zlashtirish bilan bog'liq firibgarlik holatlarini aniqlash bo'yicha o'tkazilgan tahliliy amallar buxgalteriya hisobi ma'lumotlarining ishonchliligini ta'minlashga xizmat qiladi. Biroq, ular firibgarlik holatlari mavjud emasligiga to'liq kafolat bermaydi.

Shunday qilib, joriy aktivlar auditida firibgarlik holatlarini aniqlash metodlarini takomillashtirish borasida olib borilgan izlanishlar natijasida quyidagi xulosalar shakllantirildi:

moliyaviy hisobotda joriy aktivlar to'g'risidagi axborotlarni soxtalashtirish va ular bilan bog'liq firibgarlik holatlarini aniqlash hamda aniqlanmaslik riskini kamaytirish joriy aktivlar auditining asosiy maqsadi ekanligi ta'kidlangan holda joriy aktivlar bilan bog'liq firibgarlik holatlarini aniqlashning asosiy sabablari ko'rsatib berildi;

“firibgarlik” va “korporativ firibgarlik” tushunchalari va firibgarlik holatining tasniflanishi bo'yicha amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar hamda xorijlik va mahalliy iqtisodchi olimlarning asarlaridagi yondashuvlar qiyosiy tahlil qilib o'rganilgan holda firibgarlik holatini “Aktivlarni o'zlashtirish”, “Moliyaviy hisobot ma'lumotlarini qalbakilashtirish” va “Korrupsiya” toifalariga ajratgan holda tasniflab berildi;

auditning xalqaro standartlariga muvofiq joriy aktivlarni noqonuniy o'zlashtirishdan kelib chiqadigan buzib ko'rsatishlarga tegishli risk omillari “Moyilliklar/bosimlar”, “Imkoniyatlar” va “Munosabatlar/oqilona asoslashlar” ko'rinishida tasniflangan holda tavsiflab berildi.

joriy aktivlar bilan bog'liq firibgarlik holatlari bayon qilingan holda auditning xalqaro standartlariga muvofiq joriy aktivlar auditida joriy aktivlarni o'zlashtirish shaklidagi firibgarlik holatlarini aniqlashda qo'llaniladigan audit amallar tasniflangan holda tavsiflandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Аудитинг халқаро стандарти (240-сон АХС) Молиявий ҳисоботлар аудитидаги фирибгарликка нисбатан аудитор мажбуриятлари. https://api.mf.uz/media/menu_attachments/1_MJ06bDi.pdf
2. Никулина О.М., Врублевская М.В. Выявление аудитором корпоративных схем мошенничества с оборотными активами. Проблемы учета и финансов. № 25, 2017. 42-45 ст.
3. Штефан М.А., Быкова Д.А. Аудит мошенничества // Международный бухгалтерский учет. 2012. № 40. 19-27 ст.
4. Володин А. Противодействие корпоративному мошенничеству: выстраивание линии защиты с помощью внутреннего аудита. Журнал Акционерное общество, № 4, 2023 г. <https://ao-journal.ru/protivodeystvie-korporativnomu-moshennichestvu-vistraivanie-linii-zashchiti-s-pomoshchyu-vnutrennego-audita#fnt6>

5. Когденко В.Г. Корпоративное мошенничество: анализ схем присвоения активов и способов манипулирования отчетностью. Экономический анализ: теория и практика. 4 (403) – 2015. 2-13 ст.
6. Дўсмуратов Р.Д. Аудит асослари. Дарслик. – Т.: «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» нашриёти, 2003. – 423 бет.
7. Tuychiev A., Qo'zиеv I., Masharipov O., Avlokulov A., Yaqubov M., Sherimbetov I., Avazov I.; Audit: Darslik / - T.: "Iqtisod-Moliya", 2019. – 129 bet.
8. Муйдинов Э.Д. Халқаро аудит стандартларига кўра аудиторлик текширувларида молиявий фирибгарликни аниқлаш масалалари. Ta'lim va rivojlanish tahlili. 12 / Dec – 2024. 364-371 бетлар.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. May. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100